

L'enigma de Graves: *Majorca Observed*³⁶

ESYLLT T. LAWRENCE

En la primera quinzena del desembre passat —a l'edat de noranta anys— moria, a la seva finca de Deià, a Mallorca, l'escriptor anglès Robert Graves. El record d'una obra seva, *Majorca Observed*, em torna a l'enigma, mai no desxifrat, de la seva relació amb la història i el llenguatge de Mallorca. L'any 1966 a *Serra d'Or* (número de novembre, pàgina 45) comentava jo l'aparició del llibre a Londres l'any anterior. No entenia jo el contrast entre l'amor creatiu envers el Mediterrani clàssic que l'autor mostrava —pensem en *I, Claudius*, *Greek Myths*, per citar només dues obres seves i ben diferents— i la seva frívola indiferència envers el caràcter i l'origen humà i cultural de l'illa on passà la meitat de la seva vida. Les seves paraules “Exile's but another name/For an old habit of non-residence”, resulten definidores en el sentit que mai no es va interessar per Mallorca. I per bé que aquesta actitud és freqüent en anglesos expatriats —carregats amb la coneguda barreja d'exotisme sentimental i aïllament anímic colonial—, en el cas de Robert Graves, amb la seva amplíssima cultura, vivaç curiositat intel·lectual i evident simpatia pels antics i soferts pobles celtas com Irlanda i Gal·les, les literatures i les mitologies dels quals tracta amb un profund coneixement (*The White Goddess*) resulta francament esbalaïdor. Vaig trametre el meu article —em féu goig que veiés el format i la presentació de *Serra d'Or*—, amb una carta i una traducció a l'anglès del

36. «L'enigma de Graves: *Majorca Observed*». *Avui dels llibres* (4 juny 1986), p. III.

meu treball: cap resposta. No descarto la possibilitat del silenci es degué a una mena de recança després de la publicació de la seva imprudent obreta, *Majorca Observed*, llançada per a fer bullir l'olla.

Majorca Observed aplega una mitja dotzena de treballs ben desiguals, des de l'esplèndida presentació de l'estada de George Sand i Chopin a l'illa fins a les penibles bacinades sobre la formació històrica i l'idioma de Mallorca. És cert que confessa que l'havia escollida per la barator del seu viure i per la facilitat de trobar-hi servents, però no la descobrí mai en altres nivells? Ens diu: "Són una raça barrejada amb fonaments prehistòrics de tipus ibèric, amb capes fenícies, gregues, romanes, vàndales, mores, pisanes i aragoneses, amb una bona proporció de jueus". Davant d'algunes inclusions ben estranyes, com s'explica l'exclusió dels catalans? Aquests conquereixen l'illa el 1232 i són l'element coordinador que decidirà els trets essencials i la seva història futura. Aquesta exclusió es deu a la ignorància? Dificilment en un home com Robert Graves. Mala fe?

Quant a l'idioma, Robert Graves simula ignorar que és parlat per uns nou milions de persones a Catalunya, València, les Balears i sud-est de França. I a la pàgina 58 ens diu: "El llenguatge de l'illa és una variant del francès provençal, anomenat mallorquí que ha romàs el vernacle...". A la pàgina 95 ens informa: "Al pati (de l'escola) parlen mallorquí. Es tracta d'un llenguatge fàcil, una mena de francès italianitzat". El seu fill li explica que cal parlar català amb grans crits perquè, si no, es pensen que estàs malalt i t'administren una purga... Com veiem, el mallorquí s'assembla a moltes coses, algunes de contradictòries, menys al català... A la pàgina 142 ens trobem amb una forma d'al·lusió a aquest misteriós idioma: "El mallorquí és un antic llenguatge dels elements bàsics del qual cap francès, si doncs no s'escau de ser un nadiu del sud, no pot espigolar gran cosa amb menys de sis mesos d'estudi". Aquestes són, doncs, totes les referències que Robert Graves dedica al mallorquí en l'obra esmentada.

Això que fins ara he dit faria suposar que Robert Graves fou un home curt de gambals i sense cap formació històrica, lingüística i literària, o bé que estava mal disposat contra els catalans i Catalunya i, de retop, contra Mallorca. Descartada la primera suposició per absurda, s'ha de pensar que Robert Graves mirava de mal ull els catalans. Raons? Encara avui les

ignoro. Però aquesta supina ignorància simulada resulta sospitosa fins si pensem en el veïnatge de Deià amb Son Masroig i Miramar, on Ramon Llull fundava l'any 1276, davant del mar, la seva famosa escola de llengües orientals. La restauració que n'emprengué l'arxiduc Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena donà nova actualitat al lloc. I Ramon Llull no és un autor per a ser ignorat, ja que dona un pes decisiu a la literatura. D'altra par, obres de catedràtics distingits com E. Allison Peers (*Fool of Love: The Life of Ramon Llull*) i Robert Pring-Mill (nascut a Mallorca, autor de *El microcosmos lu.lià* i professor a Oxford d'estudis hispànics durant els cinc anys que Graves ocupava la càtedra de poesia), que han parlat del polígraf mallorquí, no podia ignorar-les. I en altres camps, ¿com podia ignorar la famosa escola de cartografia mallorquina, amb el meravellós *Atlas Català* del jueu mallorquí Cresques?

El que sembla més versemblant és creure que, durant la llarga dictadura del general Franco, Robert Graves no vol arriscar la seva estada a Mallorca. Potser anava massa lluny en la seva por. L'única vegada, en un llibre de cent cinquanta pàgines, que Graves es refereix als catalans, és quan escriu: "... el breu i desastrós desembarcament català l'any 1936...". Ja és una gesta el silenci sobre els catalans, però l'única i pejorativa al·lusió en tot el llibre és il·luminadora.

L'any 1979 els fills de Robert Graves, Tomàs i Llàcia, van intentar unes rectificacions a paraules de Baltasar Porcel —comentari a *La Vanguardia* sobre *Jo, Claudi*—, però la intervenció, ben intencionada, no va poder rectificar l'actitud hostil de Robert Graves contra Catalunya —i de retop contra Mallorca—, sinó més aviat al contrari. Vaig escriure una carta a *La Vanguardia* en què feia ressaltar la bona intenció dels fills i em dolia de la mala salut de Graves en aquells moments. Però contra la realitat cap bona intenció no basta. Deia jo: "... és dolorós que Robert Graves es trobi vell i malalt i és ben de doldre que no es pugui defensar per ell mateix, malgrat que havia tingut, com vaig dir, tretze anys per a fer-ho. Però qui estava malalta en aquell temps era Mallorca i tots els països de llengua catalana. En aquell temps, unes paraules, no heroïques, sinó comprensives, o, si això semblava massa, simplement veritables, haurien pogut fer molt de bé pel fet de venir de qui no vingueren".